

4.12.2019

Attendo Marian Kartano Oy
PL 750
00181 Helsinki

Asia

Attendo Marian Kartano Oy:n Kirkkopuisto toimintayksikön toiminnan jatkaminen
Attendo Marian Kartano Oy:n toimesta

Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 13.11.2018 päätöksellään (PSAVI/4060/04.01.00/2018) myöntänyt Attendo Marian Kartano Oy:n Kirkkopuisto- toimintayksikölle luvan yksityisten sosiaalipalvelujen tuottamiseen. Aluehallintoviraston myöntämän luvan mukaan Attendo Marian Kartano Oy (palvelujen tuottaja) saa tuottaa vanhusten tehostettua palveluasumista 30- asiakaspaikalla ja palveluasumista yhdellä asiakaspaikalla.

Valviraan saapui 22.1.2019 Oulunkaaren kuntayhtymän vuodeosastolta epäkohdailmoitus vakavasta asiakasturvallisuuden vaarantumisesta, jonka johdosta lupa- ja valvontaviranomaiset tekivät yksikköön 4.2.2019 ennalta ilmoittamattoman tarkastuskäynnin. Tarkastuskäynnillä havaittiin useita asiakasturvallisuutta vaarantavia epäkohtia, joiden osalta sovittiin korjaavista toimenpiteistä palvelujen tuottajan kanssa 5.2.2019 pidetyssä kokouksessa.

Oulunkaaren kuntayhtymä teki yksikköön kaksi tarkastuskäyntiä 5.2.2019 pidetyn kokouksen jälkeen. Tarkastuskäynnillä 27.2.2019 Oulunkaari totesi näkemyksensä, ettei palvelujen tuottaja ollut kyennyt korjaamaan puutteitaan annettujen määräaikojen puitteissa. Oulunkaari ilmoitti havainnoistaan Valviralle käynnin jälkeen. Valvira soitti tiedon saatuaan palvelujen tuottajan edustajalle kertoen tilanteesta. Palvelujen tuottaja kiisti epäkohdat ja ilmoitti yksikön toiminnan olevan asianmukaista. Palvelujen tuottaja pyysi lupa- ja valvontaviranomaisia tulemaan yksikköön tarkastuskäynnille mahdollisimman pian, jotta paikalle saapuisi puolueeton tarkastaja. Valvira ilmoitti 27.2.2019 palvelujen tuottajalle, että sen ja aluehallintoviraston edustajat tulevat 28.2.2019 yksikköön tarkastuskäynnille. Samalla palvelujen tuottajalle ilmoitettiin, että saatujen tietojen perusteella se harkitsee toiminnan keskeyttämistä asiakasturvallisuuden varmistamiseksi.

Tarkastuksella 28.2.2019 lupa- ja valvontaviranomaiset havaitsivat yksikössä edelleen useita asiakasturvallisuutta vaarantavia epäkohtia, joita palvelujen tuottaja ei ole pystynyt omavalvonnallisin keinoin korjaamaan. Tarkastuksella havaittiin, ettei yksikön lääkelupia oltu suoritettu asianmukaisesti, eikä joka vuorossa ollut lääkeluvallista työntekijää, tukitehtäviä kuului edelleen hoito- ja hoivatyötä tekeväälle henkilöstölle vähentäen välittömään hoivaan ja hoitoon käytettyä aikaa, asiakkaiden palvelutarvetta vastaavan yökäisen henkilöstön riittävyydessä oli puutteita sekä uuden vastuuhenkilön, aloittanut 18.2.2019, kyvyssä selviytyä lain ja viranomaisten vastuuhenkilölle asettamista vaatimuksista. Lisäksi todettiin, että palvelujen tuottajan antamat tiedot ja selvitykset olivat ristiriitaisia, sekä yksikön toiminnan organisointi oli jäsentymätöntä. Lupa- ja valvontaviranomainen ei voinut tarkastuskäynnillä vakuuttua siitä, että yksikössä kyettäisiin tuottamaan asiakkaiden palvelutarpeiden mukaiset palvelut ja varmistamaan asiakasturvallisuuden toteutuminen kaikkina aikoina.

Dnro V/19979/2019

Valvira on 28.2.2019 päätöksellään (V/50180/2019) määrännyt Attendo Marian Kartano Oy:n toiminnan keskeytettäväksi yksikössä todettujen asiakasturvallisuutta vaarantavien puutteiden ja epäkohtien vuoksi. Päätös keskeyttämisestä on voimassa toistaiseksi, kunnes Valvira toisin päättää. Toimintayksikkö Kirkkopuiston toiminta on Valviran 28.2.2019 tekemästä päätöksestä lähtien ollut Oulunkaaren kuntayhtymän tuottamaa palvelua.

Selvitykset

Asian ratkaisu perustuu seuraavaan selvitykseen:

- Attendo Oy:n toimitusjohtaja Pertti Karjalaisen ja aluejohtaja Minna Hirvaskosken 8.4.2019 antama selvitys, johon sisältyy ajantasainen henkilöstöluettelo, saattohoidon ohje sekä Attendo Kirkkopuisto omavalvontasuunnitelma
- Attendo Oy:n johtaja Joni Mäkelän 8.5.2019 antama selvitys, 3.6.2019 antama selvitys liitteineen (10 kpl), 2.10.2019 antama selvitys liitteineen (1 kpl), 24.10.2019 antama selvitys sekä 3.12.2019 antama selvitys
- Muistio 18.6.2019; palaveri Valvira, Pohjois-Suomen aluehallintovirasto (avi), Oulunkaaren kuntayhtymä ja Attendo Oy
- Attendo Oy:n aluejohtaja Minna Hirvaskosken ja palvelupäällikkö Marja Kehuksen 25.6.2019 antama selvitys asiassa dnro V/50180/2019 sekä 31.7.2019 tässä asiassa antama selvitys liitteineen (1kpl)
- Oulunkaaren kuntayhtymän sähköpostiyhteydenottoja ajalta 26.6.2019-25.9.2019
- Oulunkaaren kuntayhtymän ylilääkäri Tuula Saukkosen 30.10.2019 antama selvitys
- Oulunkaaren kuntayhtymän vanhuspalvelujohtaja Hannele Pöykiön 3.12.2019 antama selvitys
- Muistio 7.11.2019, palaveri Oulunkaaren kuntayhtymä, Pohjois-Suomen avi ja Valvira sekä muistio 15.11.2019, palaveri Attendo Oy, Pohjois-Suomen avi ja Valvira

Ratkaisu

Valvira katsoo käytettävissä olevien selvitysten perusteella, että palvelujen tuottaja Attendo Marian Kartano Oy voi jatkaa Kirkkopuisto -toimintayksikön toimintaa voimassa olevan lupapäätöksen mukaisesti seuraavin edellytyksin. Palvelujen tuottajan tulee seurata toimintayksikön asiakkaiden toimintakykyä sekä palveluiden tarvetta ja mitoittaa toimintayksikön välitöntä asiakastyötä tekevän hoito- hoivahenkilöstön määrä ja rakenne sekä avustavissa työtehtävissä toimivan henkilöstön määrä ja rakenne vastaamaan asiakkaiden määrää ja palveluiden tarvetta kaikissa tilanteissa ja kaikkina vuorokauden aikoina, myös yövuoroissa.

Yksikön vastuuhenkilön on vastaisuudessa omavalvonnan keinoin huolehdittava siitä, että yksikössä on kaikkina aikoina henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävärakenne vastaavat yksikön asiakkaiden palvelujen tarvetta. Mahdolliset epäkohdat ja puutteet tulee viipymättä omavalvonnan keinoin korjata, jotta varmistetaan asiakkaiden tarpeen mukaisten ja laadukkaiden sosiaali- ja terveyspalvelujen tuottaminen.

Lupa- ja valvontaviranomaiset tulevat tekemään yksikköön erikseen sovitavana ajankohtana valvontakäynnin alkuvuodesta 2020.

Asiassa saatu selvitys

Henkilöstömitoitus ja -rakenne sekä tukitehtävät

Palvelujen tuottajan 8.4.2019 antaman selvityksen mukaan henkilökunnan määrän osalta pohjaksi on otettu henkilöstömäärä, jolla Oulunkaari on palveluja keskeytyksen jälkeen tuottanut. Edellä mainitusta henkilöstömäärästä yksiköstä puuttuu vielä n. 0,50 sairaanhoitajaa, mutta muutoin työvuoropaletti on Oulunkaaren toiminnan tasolla. Toisen sairaanhoitajan rekrytointi on käynnissä. Myös muihin kuin suoraan hoitohenkilöstöön liittyviin asioihin on tehty lukuisia korjaustoimenpiteitä tiiviissä yhteistyössä Oulunkaaren kanssa. Yksikön tarvittavaa henkilöstöresurssia arvioidaan ensisijaisesti yksikön esimiehen ja henkilöstön kesken, mutta myös yhteistyössä sijaintikunnan sekä valvovien viranomaisten kanssa. Osana korjaavia toimenpiteitä yksikköön on palkattu kaksi uutta vakituista lähiohittajaa, sairaanhoitaja sekä tukipalvelutyöntekijä.

Palvelujen tuottajan antaman selvityksen mukaan, vaikka ikäihmisten palveluissa vähimmäistasona hoitajamitoituksessa on 0,50 hoitajaa/ asukas, tulee palvelujen tuottajan kuitenkin toiminnan käynnistyttyä ja asukaspaikkojen täytyessä lisätä hoivahenkilöstön määrää vastaamaan asiakkaiden hoivan ja palvelujen tarvetta. Kirkkopuiston keskeyttämisajankohtana yksikön hoitajamitoitus on ollut noin 0,60 tasolla, mutta siinä ei oltu huomioitu hoitohenkilökunnan tukitehtäviin mennyttä aikaa. Vastuuhenkilön aikaa oli kohdistettu hoitajamitoitukseen. Lisäksi sairaanhoidollinen osaamisen olisi tullut olla korkeammalla tasolla. Asiakkaiden toimintakykyä koskevat mittaukset on tärkeää tehdä asiakkaan tultua yksikköön, jolloin voidaan tarkemmin arvioida tarvittavaa henkilöstömitoitusta. Asiakkaan muuton yhteydessä järjestetään verkostopalaveri, johon osallistuvat lähettävän tahon osalta mm. sairaanhoitaja tai potilaskoordinaattori sekä yksiköstä yksikön johtajan, sairaanhoitaja ja asiakkaan nimetty omahoitaja. Lisäksi tärkeää on, että henkilöstömitoituksessa huomioidaan myös henkilöstörakenne, yhteistyö palveluita järjestävän tahon kanssa sekä sairaanhoidollisen osaamisen varmistaminen yksikössä.

Selvityksen mukaan Kirkkopuiston hoitohenkilökunta ei jatkossa tee tukitehtäviä. Tukitehtävät tekee erillinen tukihenkilöstö, eikä ko. henkilöstön tunteja lasketa hoitajamitoitukseen laskettaviin hoitotyötunteihin, kuten ei myöskään vastuuhenkilön työtunteja. Yksikössä työskentelee tukipalveluhenkilö jokaisena viikonpäivänä ja lisäksi yksikössä aloittaa uusi tukityöntekijä 8.4.2019. Yksikön siivous tapahtuu siivoussuunnitelman mukaisesti. Siivouksesta vastaa hoitoapulainen yhdessä kokin kanssa.

Yksikössä on yhteensä 14 hoitajaa ja 3,5 avustavaa työntekijää kokki mukaan lukien. Henkilöstöstä puuttuu vielä 0,5 sairaanhoitajaa. Tehostetussa palveluasumisessa on tällä hetkellä 24 asiakasta, jolloin em. henkilöstömäärällä (14,5+3,5) mitoitukseksi tulee hoitajien osalta 0,61 ja avustavan työn osalta 0,14.

Selvityksen 3.6.2019 mukaan yksikköön ei ole saatu palkattua 0,5 resurssilla työskentelevää sairaanhoitajaa. Haastatteluun on tulossa kolme sairaanhoitajaa. Viikonloppuaamuissa on yksi työntekijä vähemmän kuin arkisin, koska silloin ei suunnitellusti oteta verikokeita tai ole lääkärikäyntejä, lääkäri-/apteekkiyhteistyötä, asiointia, suunnitelmallisia saunapäiviä tai suurempimuotoisia aktiviteetteja

Dnro V/19979/2019

omana tai ulkopuolisena toimintana. Viikonloppuisin yövuorossa oleva työntekijä laittaa aamupuuron uuniin hautumaan. Tähän arvioidaan kuluvan 15 minuuttia. Aamulla hoitajat nostavat aamupalan tarjolle ja kun avustava työntekijä tulee töihin klo 10, siivoaa hän ne pois. Avustava työntekijä valmistelee myös asiakkaiden iltapalan, jonka hoitajat laittavat esille ja tarjoavat asiakkaille. Tiskit jätetään yön yli likoamaan aamuun, jolloin tukityöntekijä hoitaa ne.

Yksikön vastuuhenkilö Marja Näppä on 11.6.2019 pyynnöstä toimittanut tarkennetut Rai-tiedot 23 yksikön asiakkaasta.

Palvelujen tuottaja on 25.6.2019 antanut selvityksen asiassa dnro V/50180/2019. Edellä mainitussa asiassa palvelujen tuottajan antamat selvitykset henkilöstömitoitusta- ja rakennetta koskien vastaavat tässä asiassa annettuja tietoja. Tukitehtävien osalta palvelujen tuottaja toteuttaa aikomansa muutokset heti toiminnan siirtyessä Attendo Oy:n toiminnaksi. Muutosten jälkeen hoivahenkilöstö tekee tukitehtäviä vain satunnaisesti ja tarvittaessa. Lisäksi palvelujen tuottaja aikoo huomioida viikonloppuvuorojen mitoituksessa hoivatyöntekijöiden työajasta aamu- ja iltapalan valmistamiseen kuluvan ajan.

Selvityksen 31.7.2019 mukaan yksikössä on toiminut 21.5.2019 alkaen sairaanhoitaja/tiiminvetäjä sekä 2.9.2019 alkaen toinen sairaanhoitaja. Tästä lukien yksikössä työskentelee toistaiseksi sairaanhoitaja 7 päivänä viikossa.

Selvityksen 24.10.2019 mukaan yksikössä on 12,2 hoitajaa ja 19 asiakasta, joten hoitajamitoitus on 0,64.

Palvelujen tuottajan 14.11.2019 selvityksen mukaan yksikön asiakkaille keväällä tehdyn RAI-arvioinnin mukaan mitoituksen tulee olla 0,60. Tätä mitoitusta on ylläpidetty yksikössä heti keskeytyksestä saakka. Päivävuorossa hoitohenkilökunnan määrä on suhteutettu asiakasmäärään ja palveluiden tarpeeseen. Yksikössä on aamuvuorossa vähintään 3 lähihoitajaa ja sairaanhoitaja ja iltavuorossa 3 lähihoitajaa. Yövuorossa on yksi lähihoitaja ja toinen yöhoitaja on vuorossa klo 24-06 välisen ajan. Yksikön toinen sairaanhoitaja tekee ajoittain myös iltavuoroja. Sairaanhoitaja on yksikössä myös viikonloppuisin. Asiakasmäärän muuttuessa henkilökunta rakennetta tarkastellaan hoidon tarpeen mukaan. Yksiköllä on ollut rekrytointihaasteita kuten muuallakin Suomessa tällä hetkellä on. Palvelujen tuottajan mukaan onkin syytä kiinnittää huomiota siihen, että yksikköön on saatu rekrytoitua henkilöstöä keskeytyksestä huolimatta. Palvelujen tuottaja on tehnyt muun muassa seuraavia toimenpiteitä rekrytoinnin varmistamiseksi/helpottamiseksi: Oulun alueella on käytössä kaksi kiertävää lähihoitajaa ja yksi sairaanhoitaja, Utajärven alueella oleva saatavuuslisä, osa-aikaisille tarjotaan mahdollisuutta tehdä lisätyötä sekä rekrytoinnissa esimiehen tukena toimii alueen rekrytointikoordinaattori. Yksikössä on käytössä koulutus- ja perehdytysalusta Valo, joka toimii henkilöstön perehdytyksen alustana ja työkaluna.

Selvityksen 14.11.2019 mukaan yksikössä on joka päivä vähintään aamuvuorossa sairaanhoitaja. Toinen sairaanhoitajista on valmistunut 2008 ja on työskennellyt pääsääntöisesti vanhustyössä. Yksikössä 14.10.2019 työt aloittanut toinen sairaanhoitaja on toiminut aiemmin vuodesta 2008 lukien Attendon psykogeriatrisen yksikön vastuusairaanhoitajana. Molemmilla sairaanhoitajilla on yli kymmenen vuoden kokemus vanhustyössä toimimisesta, myös vastuullisista tehtävistä.

Dnro V/19979/2019

Toimiluvassa edellytetään 1,5 sairaanhoitajan työpanos, joka siis ylitetään. Hoitajille järjestetään lisäkoulutusta sairaanhoidollisista asioista tarpeen mukaan.

Valviralle 14.11.2019 toimitetun työntekijäluettelon mukaan yksikössä on kaksi 100 % sairaanhoitajaa, 10 lähihoitajaa, joista 7 on 100 %:n ja 3 on 80 %:n työajalla. Lisäksi yksikössä on yksi oppisopimusopiskelija sekä 3 hoiva-apulaista, joista 2 on 100 %:n ja yksi 40%:n sekä kokki 100 %:n työajalla. Neljä listalla olevaa lähihoitajaa on poissa töistä perhe- tai muiden vapaiden vuoksi. Palvelujen tuottajan kanssa 15.11.2019 pidetyssä palaverissa saadun tiedon mukaan oppisopimusopiskelija on valmistumassa lähihoitajaksi tämän vuoden aikana, joten hänet voidaan laskea mitoitukseen 80 %:n työajalla, jonka hän yksikössä työskentelee.

Yöaikainen hoito

Selvityksen 8.4.2019 mukaan yksikössä on yövuorossa yksi hoitaja. Lisäksi keskeyttämisen jälkeen yksikössä on käynyt Oulunkaaren kotihoidon yöpartio. Mikäli yksikön asiakkaiden palvelujen tarve edellyttää säännöllistä yöpartiota, tulee At-endo jatkamaan keskustelua Oulunkaaren kanssa pysyvämmästä yöpartiosopimuksesta. Yöhoidon tekemän havainnon mukaan yöaikaan on ollut rauhallista. Yksikön hoitajakutsujärjestelmään on liitetty asukasturvallisuutta tukevia laitteita, mm. exit- sensoreita. Sensoreiden avulla asiakkaiden yöaikaista liikkumista voidaan jatkossa seurata tarkasti ja mahdolliseen avun tarpeeseen voidaan reagoida nopeasti ja ennakkoiden. Yöhoitajan työtehtäviin kuuluu asiakkaiden hoidon laadun ja turvallisuuden varmistaminen. Muuta kirjallista sovittua tai ohjeistettua työtehtävää yövuorolaiselle ei toimintayksikössä ole. Yöhoitajan toimenkuvaan ei kuulu muut kuin hoidolliset tehtävät.

Selvityksen 3.6.2019 mukaan yksikön yöhoitaja ei vastaa senioriasuntojen yöhälytyksiin. Turvahälytintä tai kotihoitoa vaativia asiakkaita on ohjattu olemaan yhteydessä Oulunkaaren kuntayhtymän kotihoidon palvelutarpeen arviointiin palvelujen järjestämiseksi.

Palvelujen tuottajan asiassa dnro V/50180/2019 antaman selvityksen mukaan yksikköön on suunniteltu toimia, mikäli palvelujen tuottaja katsoo, ettei yksi yöhoitaja nykyisellä asukasmäärällä ja hoitoisuudella olisi riittävä. Näitä toimia ovat muun muassa toisen yöhoitajan palkkaaminen saattohoitotilanteissa, ns. valmiusrahan käyttöönotto sekä työntekijöiden työvuoron jatkamisen tai aikaistamisen toimintamalli. Selvityksen mukaan yöhoitajan tehtäviin kuuluu asiakkaiden hoidon laadun ja turvallisuuden varmistaminen, eikä yksikössä ole muuta sovittua ohjeistusta yövuoron työntekijälle.

Selvityksen 31.7.2019 mukaan yksikössä yövuoroissa työskentelee tällä hetkellä yksi hoitaja sekä ns. yöpartio. Palvelujen tuottajan tekemän tarkastelun perusteella apu on nykyisellä asiakasrakenteella tarpeellinen yön kierroilla klo 24.00 sekä 03.00. Täten yövuoroissa tulee toimimaan lähihoitajan työparina hoivaavustaja tai toinen lähihoitaja ajalla 24.00-06.00.

Selvityksen 24.10.2019 mukaan palvelujen tuottaja pystyy nykyisellä henkilöstö- ja asukasmäärällä järjestelemään työvuorot siten, että erillisiin lisärekrytointeihin

Dnro V/19979/2019

ei kuuden tunnin yövuoron osalta ole tarvetta. Oulunkaaren kuntayhtymän kotihoidon yöpartio käy yksikössä edelleen, mutta yksikön yövuoroon lisätään klo 24-06 väliseksi ajaksi toinen työntekijä heti toiminnan siirtyessä palvelujen tuottajan toiminnaksi. Jatkossa asukkaiden hoitoisuuden (mm. RAI-arvioinnit) ja yksikön kokonaisvaltaisen tilanteen perusteella palvelujen tuottaja tulee tarkastelemaan kulloistakin riittävää yöhoitajien määrää ja sitäkin vaihtoehtoa, että hoitoisuuden ja tilanteen niin sallissa myös yksi yöhoitaja voisi olla riittävä turvaamaan yksikön asiakas- ja potilasturvallisuuden. Selvityksen mukaan yhden yöhoitajan ajatusta puoltaa jo sekin, että asukasmäärä on nyt vähentynyt aikaisempaan tilanteeseen nähden.

Selvityksen 14.11.2019 mukaan yksikön tämän hetkiselällä henkilöstöllä voidaan toteuttaa asiakkaiden hoitoisuuteen perustuva mitoitustarve, myös toisen yöhoitajan osalta. Palvelujen tuottaja toteaa, että toinen yöhoitaja tulisi toimimaan yksikössä klo 24-06 välisenä aikana, kuten se on aiemmissakin selvityksissä todennut. Oulunkaaren kotihoidon yöpartion käytöstä voidaan selvityksen mukaan luopua hyvin nopealla aikataululla.

Asiakkaiden palvelutarpeen arviointi ja hoito- ja palvelusuunnitelmat

Palvelujen tuottajalta 8.4.2019 saadun selvityksen mukaan yksikön asiakkaiden RAI/RAVA ja MMSE -arvioinnit ovat hyvässä vaiheessa, ja ne tullaan toimittamaan Valviraan, kun ne on kaikkien asiakkaiden osalta saatu tehtyä. Keskeytyksen jälkeen sairaanhoidollinen työ on tullut Oulunkaarelta ja arviointeja ovat tehneet Oulunkaaren sairaanhoitajat. Palvelujen tuottaja toteaa, että henkilöstön määrää tullaan arvioimaan huolellisesti hoitoisuusarviointien valmistuttua.

Palvelujen tuottaja on 3.6.2019 toimittamassaan lisäselvityksessä toimittanut yksikön asiakkaiden MMSE ja RAI-arvioinnit Valviralle. Yksikössä on 23 asiakasta.

Palvelujen tuottaja on 3.6.2019 antanut selvityksen, jonka mukaan yksikön kaikille asiakkaille on tehty hoito- ja palvelusuunnitelmat.

Yksikön vastuuhenkilö

Selvityksen 8.4.2019 mukaan yksikön vastuuhenkilön on erittäin kokenut johtaja niin mielenterveysasiakkaiden kuin ikäihmisten palvelutuotannon osalta. Vastuuhenkilön vaihtumisesta on tehty ilmoitus Pohjois-Suomen aluehallintovirastoon 22.2.2019. Vastuuhenkilön perehdyttäminen on pitkälinen prosessi, josta päävastuu on alueen palvelupäälliköllä. Perehdytyksessä hyödynnetään Attendon perehdytysjärjestelmää. Toteutettu perehdytys dokumentoidaan perehdytyskaavakkeeseen sekä uudelle esimiehelle nimetään ns. kummijohtaja, jonka puoleen esimies voi kääntyä käytännön neuvojen ja ohjauksen osalta, myös työvuorojen suunnittelun osalta. Vastuuhenkilön tehtäviin kuuluu mm. seurata toimilupien ja sopimusten mitoitustarpeiden täyttymistä sekä yksikön työvuorojen suunnittelu. Vastuuhenkilön tehtävänä on tarvittavien sijaisten hankkiminen yksikköön. Vastuuhenkilön poissa ollessa yksikössä on käytössä sijaistusohje, jota noudatetaan. Toimintayksikön sairastapauksiin, äkillisiin toiminnanmuutoksiin ym. hankitaan aina tarvittaessa sijainen henkilöstömitoituksen ja asukasturvallisuuden turvaamiseksi. Attendolla ei ole kirjallisia tai suullisia ohjeita työvuorosuunnitteluun.

Dnro V/19979/2019

Yksikön vastuuhenkilö on sairaanhoitaja, mutta hänen työpanostaan ei tulla laskemaan yksikön hoitajamitoitukseen kuin korkeintaan sellaiselta vähin osin kuin mitä hän aidosti ehtii sairaanhoidollisia töitä toteuttaa.

Selvityksen 25.6.2019 mukaan vastuuhenkilön riittävästä perehdyttämisestä tullaan huolehtimaan 18.6.2019 pidetyssä palaverissa sovitulla tavalla hyödyntäen Attendon perehdytysjärjestelmää. Lisäksi alueelle on 1.8.2019 alkaen saatu rekrytoitua ns. kiertävä kummijohtaja, joka auttaa vastuuhenkilöä esimiestyössä ja arjen haasteiden ratkaisemisessa.

Selvityksen 14.11.2019 mukaan toimintayksikössä työskentelee kaksi sairaanhoitajaa, ja vastuuhenkilön työpanos olisi kokonaan ns. hallinnollinen (100 %:sti lähiesimiestyössä.

Lääkitysturvallisuus

Palvelujen tuottajan 8.4.2019 antaman selvityksen mukaan yksikössä noudatetaan yksikölle laadittua lääkehoitosuunnitelmaa. Attendo-konsernissa on menossa projekti lääkehoitosuunnitelman päivittämisestä vastaamaan kunkin yksikön lääkehoitoa. Jokaiseen työvuoroon nimetään lääkehoidon vastuuhenkilö, joka on vuorossa olevien tiedossa. Yksikön työntekijöiden lääkehoidon osaamisen varmistaa toimintayksikön esimies yhteistyössä toimintayksikön laillistetun terveydenhuollon ammattihenkilön kanssa. Käytännön osaaminen varmistetaan toistetuin näytön ja näytöt annetaan yksikön sairaanhoitajalle. Vastuuhenkilön vastuulla on huolehtia työntekijöiden perehdyttämisestä yksikön lääkehoitoon ja lääkehoitosuunnitelmaan. Työntekijöiden vastuulla on toimia suunnitelman mukaisesti sekä velvollisuus ylläpitää ja kehittää osaamistaan kouluttautumalla säännöllisesti.

Selvityksen 3.6.2019 mukaan yksikön lääkehoitosuunnitelma on vastuulääkärin hyväksyttävänä ja se toimitetaan Valviraan heti kun mahdollista. Palvelujen tuottaja alkaa hankkimaan vastuulääkäripalvelua yksikön asiakkaille erikoislääkäri Annamari Niemeltä. Yksikön vastuulääkäri allekirjoittaa jatkossa yksikön lääkehoitosuunnitelman, lääkeluvat sekä käy yksikössä säännöllisillä kierroilla kerran kuukaudessa. Lääkehoitosuunnitelma on toimitettu Valviraan 10.6.2019. Lääkehoitosuunnitelman on hyväksynyt lääkäri Annamari Niemi. Suunnitelman etusivulla on maininta, että suunnitelma on hyväksytty edellyttäen, että yksikön lääkehoidosta vastaava lääkäri ja yksikön sairaanhoitaja saavat käyttöönsä yksikön asiakkaiden osalta Effica- potilastietojärjestelmän, ja ettei lääkäri voi vastata yksikön asiakkaiden potilasturvallisuudesta, ellei edellä todettu ehto täyty.

Palvelujen tuottaja on 17.6.2019 antanut selvityksen Valviralle, jonka mukaan kaikilla yksikön lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvilla työntekijöillä on Oulun kaaren lääkärin allekirjoittamat lääkeluvat ja että tarvittavat näytöt osaamisesta on otettu vastaan.

Palvelujen tuottajan asiassa dnro V/50180/2019 antaman selvityksen mukaan yksikössä on tehty lääkehoidon auditointi 12.6.2019. Auditoinnin teki Yliopiston apteekki. Auditoinnissa yksikkö sai hyvää palautetta lääkehoitosuunnitelmasta sekä siitä, että suunnitelma ja lääkehoidon toteutus vastaavat toisiaan. Yksikkö on siirtynyt lääkkeiden annosjakeluun 6.5.2019 lukien. Yksikön vastuuhenkilö

Dnro V/19979/2019

varmistaa yksikössä lääkehoidon toteuttamiseen osallistuvan henkilöstön osaamisen yhdessä yksikön sairaanhoitajan kanssa. Lisäksi vastuuhenkilön vastuulla on huolehtia yhdessä yksikön vastuusairaanhoitajan kanssa työntekijöiden perehdyttämisestä lääkehoitosuunnitelmaan sekä lääkehoidon toteuttamiseen. Muilta osin selvitykset vastaavat tässä asiassa annettuja tietoja.

Palvelujen tuottaja on 2.10.2019 toimittanut Valviraan lääkärin hyväksymän lääkehoitosuunnitelman sekä tiedon, että toimitusjohtaja lääketieteen lisensiaatti Pertti Karjalainen vastaa toistaiseksi Attendo Kirkkopuiston lääkehoidon kokonaisuudesta.

Lääkäripalveluiden järjestäminen

Selvityksen 8.4.2019 mukaan yksikön asiakkaiden terveydenhuollon järjestäminen kuuluu Oulunkaaren kuntayhtymän tehtäväksi osana asiakkaiden perusterveydenhuoltoa. Akuuttitilanteissa toimitaan perusterveydenhuollon ohjeistuksen mukaisesti. Hätätilanteissa otetaan yhteyttä hätäkeskukseen. Lääkäripalvelujen osalta palvelujen tuottaja keskustelee erikseen Oulunkaaren kanssa. Palvelujen tuottaja on ehdottanut Oulunkaaren kuntayhtymälle Effica-yhteyden mahdollistamista yksikköön. Effica-yhteyden toteutumisen on koettu vähentävän asiakkaiden hoidossa tapahtuvien inhimillisten virheiden määrää ja vahvistavan asiakasturvallisuutta.

Selvityksen 3.6.2019 mukaan palvelujen tuottaja ei ole saanut Oulunkaaren vastausta 22.5.2019 lähetettyyn yhteydenottoon yksikön lääkäripalvelujen järjestämisestä.

Selvityksen 31.7.2019 mukaan palvelujen tuottaja on lähestynyt useaan otteeseen Oulunkaaren kuntayhtymää Effica oikeuksien saamiseksi vastuulääkärille sekä sairaanhoitajille, mutta ei ole toistaiseksi saanut vastausta asiaan. Attendon vastuulääkäri voi toimia Kirkkopuistossa vastuulääkärinä vain, mikäli hänellä on katselu- ja tai kirjaamisoikeus Efficaan. Palvelujen tuottajan mukaan käyttöoikeudet voidaan rajata siten, että lääkärillä on pääsy ainoastaan niiden henkilöiden tietoihin, joita hän yksikössä hoitaa. Todetaan, että palvelujen tuottajalta 3.12.2019 saadun selvityksen mukaan yksikön sairaanhoitajilla on katseluoikeudet Efficaan.

Selvityksen 27.9.2019 mukaan Oulunkaaren kuntayhtymän palvelusetelin sääntökirja ei velvoita miltään osin sosiaalihuollon palvelujen tuottajia tuottamaan tai järjestämään toimintayksikköön itse ja omalla kustannuksellaan lääkäripalveluja. Tällaista palvelua ei ole kilpailutettu tai palvelusetelin sääntökirjassa muutoin palveluntuottajien vastuulle velvoitettu. Lääkäripalvelut ovat sosiaalihuollon palveluista erillinen osa, jotka kuuluvat kuntayhtymän järjestämisvastuulle. Vaikka lääkäripalveluiden järjestäminen ei olekaan palveluntuottajan vastuulla, palvelujen tuottaja on ehdottanut Oulunkaarelle Attendon kustantamaa vastuulääkäripalvelua (Terveystalon kautta). Tämä malli ei selvityksen mukaan sopinut Oulunkaarelle, koska Terveystalon lääkäri olisi edellyttänyt käyttöoikeutta Oulunkaaren Effica-järjestelmään ja tätä oikeutta Oulunkaari ei halunnut lääkärille antaa. Oulunkaari hoitaa yksikössä asuvien vanhusten vuositarkastukset sekä konsultaatioavun. Lisäksi terveysasemilta on saatavissa lääkäripalvelua, kuten muillekin kunnan asukkaille on niitä tarjolla.

Saattohoidon järjestäminen

Palvelujen tuottajan 8.4.2019 antaman selvityksen mukaan yksikön esimiehellä on aina oikeus reagoida asiakkaiden palvelutarpeen äkillisiin muutoksiin sekä ottaa saattohoitotilanteessa lisähenkilökuntaa. Lisäresursoinnista keskustellaan Oulunkaaren kuntayhtymän kanssa, kuten Oulunkaaren palvelusetelisääntökirjassa määritetään. Yksikön henkilökuntaa ohjeistetaan ja perehdytetään arvioimaan äkilliset ja muuttuvat tilanteet tapauskohtaisesti. Ohjeistukseen kuuluu, että tarvittaessa henkilökunnalla on aina oikeus ja velvollisuus jäädä turvaamaan asiakasturvallisuutta esimerkiksi jatkamalla työvuoroa tai varhentaa työvuoron alkamista. Yksikössä on mahdollisuus järjestää tarvittaessa saattohoitoa. Tärkeimpänä toimintaperiaatteena pidetään arvokkaan loppuelämän turvaamista kaikille asukkaille. Henkilökunnalle järjestetään saattohoitoon liittyvää koulutusta. Yksikön saattohoitokoulutus toteutetaan suunnitellusti viimeistään 31.5., mutta mahdollisuuksien mukaan jo ennen sitä. Jatkossa yksikössä on valmius ottaa toinen yöhoitaja saattohoitotilanteisiin.

Palvelujen tuottajan asiassa dnro V/50180/2019 antaman selvityksen mukaan koko yksikön henkilöstö perehdytetään saattohoitoon toiminnan siirtyessä takaisin Attendo Oy:n toiminnaksi. Henkilökunnan perehdytys ja koulutus on aloitettu 27.5.2019 saattohoitokoulutuksella, joka jatkuu syksyllä 2019. Muilta osin selvitys vastaa tässä asiassa annettuja tietoja.

Selvityksen 31.7.2019 mukaan yksikössä pystytään järjestämään asiakkaille saattohoitoa. Yksiköllä on erilliset käytännön ohjeet saattohoidon toteuttamisesta. Selvityksen liitteenä on toimitettu yksikön saattohoitoa koskeva ohjeistus. Ohjeistus mukailee Oulunkaaren kuntayhtymän ikäihmisten tehostetun palveluasumisen palvelusetelin sääntökirjassa määriteltyä saattohoidon prosessikuvausta.

Asiakkaiden itsemääräämisoikeuden toteutumien ja rajoitustoimenpiteiden käyttö

Selvityksen 8.4.2019 mukaan yksikön toimintaa sopeutetaan asiakkaiden tarpeiden mukaiseksi huomioiden jokaisen asiakkaan yksilöllisiä tarpeita niin pitkälle kuin se on mahdollista. Asiakkaat saavat vaikuttaa mm. siihen, mihin aikaan he heräävät aamuisin, milloin he käyvät saunassa/suihkussa, mitä he haluavat syödä ja juoda, osallistuvatko he yhteisiin toimintoihin ja lähtevätkö he ulkoilemaan. Asiakkaan läheisillä on tieto edellä mainituista yksityiskohdista. Tiedot kerätään elämänkaari ym. lomakkeille ja kirjataan hoito- ja palvelusuunnitelmaan esim. verkostopalaverin yhteydessä.

Asiakkaiden rajoittamistoimenpiteiden käyttö on aina oltava perusteltua, kirjattua sekä lääkärin lupaan perustuvaa. Yksikössä painotetaan ennaltaehkäiseviä toimia, kuten henkilöstön perehdytystä, täydennyskoulutusta, tilaratkaisuja sekä itsemääräämistä tukevia työmenetelmiä. Luvat kirjataan asiakastietojärjestelmään ja ne ovat aina lääkärin allekirjoittamia. Rajoittamistoimenpidelupia arvioidaan ja tarkastellaan säännöllisesti lyhyellä aikavälillä, eikä päätöksiä tehdä pitkäaikaisiksi tai toistaiseksi voimassaoleviksi. Vaikka asiakkaalla olisikin lääkärin allekirjoittama rajoittamistoimenpidelupa, päätöksen jokaisesta rajoittamistoimenpiteestä tekee kyseisessä tilanteessa oleva työntekijä tapauskohtaisella harkinnalla.

Dnro V/19979/2019

Palvelujen tuottajan asiassa dnro V/50180/2019 antama selvitys rajoitustoimenpiteiden käytöstä yksikössä vastaa tässä asiassa saatuja tietoja.

Omavalvonta

Selvityksen 8.4.2019 mukaan yksikön esimies vastaa omavalvontasuunnitelman laatimisesta yhdessä toimintayksikön henkilökunnan kanssa. Yhdessä tehty suunnitelma sitouttaa kaikki laadukkaaseen toimintaan ja palveluiden jatkuvaan valvontaan ja kehittämiseen. Uuden työntekijän aloittaessa yksikössä, on omavalvontasuunnitelman läpikäyminen osa hänen perehdytystään. Jokainen yksikössä työskentelevä työntekijä kuittaa allekirjoituksellaan, että on perehtynyt omavalvontasuunnitelmaan. Jatkossa omavalvontasuunnitelmissa keskitytään entistä tarkemmin siihen, että omavalvontasuunnitelma on yksikkökohtainen ja että henkilöstö perehtyy yksikön omavalvontasuunnitelmaan. Palvelujen tuottaja on myös konsernitasolla aloittanut omavalvontasuunnitelmien päivitystyön. Jatkossa omavalvontasuunnitelmissa keskitytään entistä tarkemmin siihen, että omavalvontasuunnitelma on yksikkökohtainen ja että henkilöstö perehtyy yksikön omavalvontasuunnitelmaan.

Palvelujen tuottajan asiassa dnro V/50180/2019 antaman selvityksen mukaan yksikön esimies on vastuussa omavalvonnan päivittäisestä toteuttamisesta yhteistyössä koko henkilöstön kanssa. Toimintayksikön johtajalla on erityisen suuri vastuu ja velvollisuus koko henkilöstön toteuttamasta jatkuvasta omavalvonnasta. Yksikössä toteutetaan sisäinen auditointi toiminnan siirtyessä Attendo Oy:n toiminnaksi.

Saatuja lisäselvityksiä

Oulunkaaren kuntayhtymän ylilääkäri Tuula Saukkosen 2.9.2019 sähköpostiviestin mukaan Oulunkaari rekisterinpitäjänä voi antaa yksikölle (lääkäri ja sairaanhoitaja) rajatun katseluoikeuden yksikössä olevien asiakkaiden osalta Effica-tietojärjestelmään. Laajempaa käyttöoikeutta ei Saukkosen mukaan voida antaa. Oulunkaaren kuntayhtymän vanhuspalvelujohtajan Hannele Pöykiön 25.9.2019 sähköpostiviestin mukaan yksiköllä on edelleen vaikeuksia saada rekrytoitua henkilöstöä ja vaihtuvuus on suurta. Pöykiön mukaan palvelujen tuottajalla ei edelleenkään ole suunnitelmaa yöhoidon osalta ja Oulunkaaren kotihoito käy yhä yöllä auttamassa yksikössä. Palvelujen tuottajan seurannassa ajanjaksolla 28.6.-21.7.2019 alkuun yöpartion käynnit olivat säännöllisiä ja 5.7. alkaen yksikössä käytiin pyydettyä. Pöykiön mukaan joka yö yksikköön on annettu kääntö- ja kuivitusapua kaksi kertaa yössä (24 ja 03.00).

Perustelut

Sovellettava lainsäädäntö

Perustuslain 7 §:ssä jokaiselle on turvattu oikeus elämään, henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Ketään ei saa kohdella ihmisarvoa loukkaavasti. Henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ei saa puuttua eikä vapautta riistää mielivaltaisesti eikä ilman laissa säädettyä perustetta. Perustuslain 19 §:n mukaan jokaisella, joka ei kykene hankkimaan ihmisarvoisen elämän edellyttämää turvaa, on oikeus välttämättömään huolenpitoon.

Sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (812/2000) eli asiakaslain 4 §:n 1 momentin mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää. Asiakasta on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja yksityisyyttään kunnioitetaan. Saman pykälän 2 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on otettava huomioon asiakkaan toivomukset, mielipide, etu ja yksilölliset tarpeet.

Asiakaslain 8 §:n 1 momentin mukaan sosiaalihuoltoa toteutettaessa on ensisijaisesti otettava huomioon asiakkaan toivomukset ja mielipide ja muutoinkin kunnioitettava hänen itsemääräämisoikeuttaan. Saman pykälän 2 momentin mukaan asiakkaalle on annettava mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa palvelujensa suunnitteluun ja toteuttamiseen.

Potilaan asemasta ja oikeuksista annetun lain (785/1992) 3 §:n mukaan potilaalla on oikeus laadultaan hyvään terveyden- ja sairaanhoitoon. Hänen hoitonsa on järjestettävä ja häntä on kohdeltava siten, ettei hänen ihmisarvoaan loukata sekä että hänen vakaumustaan ja hänen yksityisyyttään kunnioitetaan. Lain 6 §:n mukaan potilasta on hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan. Jos potilas kieltäytyy tietyistä hoidosta tai hoitotoimenpiteistä, häntä on mahdollisuuksien mukaan hoidettava yhteisymmärryksessä hänen kanssaan muulla lääketieteellisesti hyväksyttävällä tavalla. Jos täysi-ikäinen potilas ei mielenterveydenhäiriön, kehitysvammaisuuden tai muun syyn vuoksi pysty päättämään hoidostaan, potilaan laillista edustajaa taikka lähiomaista tai muuta läheistä on ennen tärkeän hoitopäätöksen tekemistä kuultava sen selvittämiseksi, millainen hoito parhaiten vastaisi potilaan tahtoa. Jos tästä ei saada selvitystä, potilasta on hoidettava tavalla, jota voidaan pitää hänen henkilökohtaisen etunsa mukaisena.

Sosiaalihuoltolain 30 §:n mukaan asiakkaalla on oikeus saada sosiaalihuollon toteuttajalta laadultaan hyvää sosiaalihuoltoa ja hyvää kohtelua ilman syrjintää.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 4 §:n 1 momentin mukaan toimintayksikössä tulee olla riittävät ja asianmukaiset toimitilat ja varusteet sekä toiminnan edellyttämä henkilöstö. Toimitilojen tulee olla terveydellisiltä ja muilta olosuhteiltaan siellä annettavalle hoidolle, kasvatukselle ja muulle huolenpidolle sopivat. Mainitun pykälän 2 momentin mukaan henkilöstön lukumäärän tulee olla riittävä palvelujen tarpeeseen ja asiakkaiden lukumäärään nähden. Sosiaalipalvelujen johtamisesta on voimassa mitä sosiaalihuoltolain 46 a §:ssä säädetään.

Yksityisistä sosiaalipalveluista annetun lain 5 §:n 3 momentin mukaan toimintayksiköllä tulee olla vastuuhenkilö, joka vastaa siitä, että toimintayksikössä toteutettavat palvelut täyttävät niille asetetut vaatimukset. Lain 6 §:n mukaan yksityisten sosiaalipalvelujen tuottajan on laadittava toiminnan asianmukaisuuden varmistamiseksi omavalvontasuunnitelma, joka kattaa kaikki palvelujen tuottajan sosiaalipalvelut ja 5 §:n 2 momentissa tarkoitetut palvelukokonaisuudet. Palvelujen tuottajan on pidettävä omavalvontasuunnitelma julkisesti nähtävänä ja seurattava sen toteutumista.

Ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta annetun lain (980/2012, jäljempänä vanhuspalvelulaki) 13 §:n 2 mom. mukaan iäkkään henkilön palvelut on toteutettava niin, että ne tukevat iäkkään henkilön hyvinvointia, terveyttä, toimintakykyä, itsenäistä suoriutumista ja osallisuutta. Lain 14 §:n 2 momentin mukaan pitkäaikaista hoitoa ja huolenpitoa turvaavat sosiaali- ja terveystyöpalvelut on toteutettava niin, että iäkäs henkilö voi kokea elämänsä turvalliseksi, merkitykselliseksi ja arvokkaaksi ja että hän voi ylläpitää sosiaalista vuorovaikutusta sekä osallistua mielekkääseen, hyvinvointia, terveyttä ja toimintakykyä edistävään ja ylläpitävään toimintaan.

Vanhuspalvelulain 19 §:n mukaan iäkkäälle henkilölle tarjottavien sosiaali- ja terveystyöpalvelujen on oltava laadukkaita ja niiden on turvattava hänelle hyvä hoito ja huolenpito. Lain 20 §:n 1 momentin mukaan toimintayksikössä on oltava henkilöstö, jonka määrä, koulutus ja tehtävä rakenne vastaavat toimintayksikön palveluja saavien iäkkäiden henkilöiden määrää ja heidän toimintakykynsä edellyttämää palvelun tarvetta ja joka turvaa heille laadukkaat palvelut. Pykälän 2 momentin mukaan silloin, kun toimintayksikön tiloissa hoidettavana olevan iäkkään henkilön toimintakyky on alentunut siten, että hän tarvitsee huolenpitoa vuorokauden ajasta riippumatta, toimintayksikössä on oltava riittävästi henkilöstöä kaikkina vuorokauden aikoina.

Kuntalain (410/2015) mukaan kunta tai kuntayhtymä voi tuottaa järjestämisvastuulleen kuuluvat palvelut itse tai hankkia ne sopimukseen perustuen muulta palvelujen tuottajalta. Kunnan tai kuntayhtymän hankkiessa laissa säädettyjä palveluja muulta palvelujen tuottajalta sillä säilyy järjestämisvastuu.

Valvira on antanut toimintayksiköille omavalvontasuunnitelman sisältöä, laatimista ja seuranta koskevan päivitetyn määräyksen (Määräys 1/2014), joka tuli voimaan vuoden 2015 alussa.

Sosiaali- ja terveysministeriön vuonna 2017 julkaiseman Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi vuosille 2017-2019 mukaan henkilöstön toteutunut vähimmäismitoitustaso tehostetun palveluasumisen toimintayksiköissä tulee olla vähintään 0,50 työntekijää asukasta kohti. Henkilöstön määrän ja osaamisen kohdentamisessa ovat suunnittelun keskiössä asiakkaiden fyysinen, kognitiivinen, psyykinen ja sosiaalinen toimintakyky sekä muut, kuten hengelliset tarpeet.

Laatusuosituksen mukaan olennaisen tärkeää on ottaa huomioon voimassa oleva lainsäädäntö ja muu ohjaus ja toiminnalle asetetut laatu- ja vaikuttavuusvaatimukset, mitä hoidolla ja palvelulla tavoitellaan. Henkilöstömäärää suunniteltaessa on varmistettava mitoituksen joustavuus, kuten se, miten henkilöstön lyhyt- ja pidempiaikaista poissaoloa pystytään korvaamaan sijaisilla. Toiminnan laadulliset tavoitteet on ilmaistu toimintayksikön omavalvontasuunnitelmassa. Toimintayksikön laadullisten tavoitteiden toteutumista seurataan muun muassa keräämällä palautetta asiakkailta ja heidän omaisiltaan sekä seuraamalla henkilöstön työtyytyväisyyttä ja sairauspoissaoloja.

Laatusuosituksessa on katsottu, että vanhusten tehostetun palveluasumisen toimintayksikköjen henkilöstön välitöntä asiakasaikaa ja -työtä lisätään toimintata-

Dnro V/19979/2019

poja uudistamalla. Suosituksen mukaan henkilöstön määrää arvioitaessa huomioidaan asiakastyöhön osallistuvan henkilöstön koulutus- ja tehtävä rakenne esimerkiksi siten, toteutuvatko tukipalvelut osana hoito- henkilöstön työtä vai ovatko ne erikseen hankittu. Välittömällä asiakastyöllä tarkoitetaan aikaa, jota henkilökunta käyttää asiakkaan henkilökohtaiseen hoitoon ja hoivaan.

Valviran vuonna 2013 antaman ohjeen (Sosiaalihuollon asiakkaiden itsemääräämisoikeuden vahvistaminen 2/2013) mukaan asiakkaan itsemääräämisoikeuden tai muiden perusoikeuksien rajoittamista voidaan pitää hyväksyttävänä vain, jos henkilöltä puuttuu kyky hallita käyttäytymistään tai ymmärtää tekojensa seurauksia, ja jos hän tästä johtuvalla käyttäytymisellä uhkaa vakavasti vaarantaa oman terveytensä tai turvallisuutensa tai muiden henkilöiden terveyden tai turvallisuuden. Mikäli asiakkaan perusoikeuksia joudutaan jossain tilanteessa rajoittamaan, rajoitustoimenpiteen tulee olla välttämätön asiakkaan hoidon ja palvelun turvaamiseksi ja oikeassa suhteessa rajoitustoimenpiteelle asetettuun tavoitteeseen nähden.

Asian arviointi

Henkilöstömitoitus ja -rakenne sekä tukitehtävät

Palvelujen tuottajan antaman selvityksen mukaan toimintayksikössä on tällä hetkellä 19 tehostetun palveluasumisen asiakasta. Asiakkaiden toimintakykyä ja hoitajamitoituksen tarvetta on arvioitu toimitettujen MMSE, ADL_H ja CPS tietojen perusteella. Huomioitavaa on, että MMSE tiedot toimitettiin vain kymmenen asiakkaan osalta. Toimitettujen tietojen perusteella hoitajamitoitustarve olisi n. 0,55–0,62. Se, että merkittävän monen osalta muistitestiä ei voitu tehdä, arvioidaan viittaavan siihen, että hoitajamitoitustarve olisi yli 0,62. ADL_H tietojen perusteella hoitajamitoitustarve olisi n. 0,57–0,65. CPS tietojen perusteella hoitajamitoitustarve olisi n. 0,55–0,63. Em. perusteella Kirkkopuiston hoitajamitoitustarpeen arvioidaan olevan n. 0,63. Arviota tehtäessä ei ole ollut tietoa siitä, onko yksikössä asiakkaina olleiden toimintakyvyn tarve muuttunut. Mikäli muutoksia on tapahtunut, todennäköisesti kyse on toimintakyvyn huonontumisesta eli sitä kautta avun tarpeen lisääntymisestä.

Saatujen selvitysten perusteella toimintayksikössä hoito- ja hoivatyössä työskentelee yhteensä 12,2 työntekijää, jolloin hoitotyön mitoitukseksi muodostuu yhteensä 0,64 työntekijää asiakasta kohden. Hoito- ja hoivahenkilöstö muodostuu 2 sairaanhoitajan ja 10,2 lähihoitajan työpanoksesta. Vastuuhenkilön työajasta 100 % suuntautuu tällä hetkellä esimiestyöhön ja hallinnollisiin tehtäviin. Yksikön avustaviin työtehtäviin (ruokahuolto, siivous ja pyykkihuolto) on varattu 3,4 oman työntekijän työpanos. Hoitohenkilökunta ei tee avustavia tehtäviä. Toimintayksikön yöhoidossa työskentelee yksi yöhoitaja koko vuoron ja toinen yöhoitaja klo 24-06 välisen ajan.

Valvira toteaa, että saatujen selvitysten perusteella toimintayksikön asiakkaat tarvitsevat runsaasti ympärivuorokautista hoitoa ja hoivaa. Asiakkaiden hoitoisuustietojen perusteella yksikön hoitajamitoitustarve on noin 0,63. Yksikön hoitajamitoitus on saatujen tietojen perusteella 0,64 työntekijää asiakasta kohden. Valvira katsoo, että toimintayksikön hoito- ja hoivahenkilöstön mitoitusta 0,64 työntekijää asiakasta kohti voidaan pitää käytettävissä olevien tietojen perusteella riittävänä vastaamaan asiakkaiden palvelujen tarpeeseen. Kun otetaan huomioon se, että

asiakkaat asuvat toimintayksikössä lähtökohtaisesti elämänsä loppuun saakka, voi henkilöstömitoitustarve olla myös suurempi muun muassa silloin kun yksikössä on saattohoidossa oleva asiakas. Valvira toteaa, että yksikön vastuuhenkilön tulee omavalvonnan keinoin seurata Attendo Marian Kartano Kirkkopuisto -toimintayksikön tehostetun palveluasumisen asiakkaiden toimintakykyä sekä palveluiden tarvetta, sekä huolehtia toimintayksikön välitöntä asiakastyötä tekevän hoito- ja hoivahenkilöstön sekä avustavan henkilöstön määrä ja rakenne vastamaan asiakkaiden määrää ja palveluiden tarvetta kaikissa tilanteissa ja kaikkina vuorokauden aikoina, myös yöaikaan.

Yksikön vastuuhenkilö

Saatujen selvitysten perusteella Pohjois-Suomen aluehallintovirasto on 22.2.2019 hyväksynyt toimintayksikön vastuuhenkilöksi sairaanhoitaja Marja Näpän. Luvassa on hallintotehtäviin edellytetty 0,5 työntekijän työpanosta. Palvelujen tuottaja on ilmoittanut, että toistaiseksi vastuuhenkilön työpanos menee 100 % hallinnollisiin tehtäviin. Valvira toteaa, että palvelun hyvän laadun takaamiseksi vanhusten tehostetun palveluasumisen toimintayksikön vastuuhenkilöllä tulee tosiasiallisesti olla riittävät ja asianmukaiset edellytykset vastata toimintayksikön toiminnasta. Vastuuhenkilön tulee mm. kyetä johtamaan, kehittämään ja arvioimaan yksikön toimintaa laadukkaiden sosiaalipalvelujen turvaamiseksi. Vastuuhenkilö vastaa myös siitä, että palvelutoiminta täyttää sille asetetut vaatimukset jokapäiväisessä arjessa ympärivuorokautisissa asumispalveluissa. Valvira korostaa, että vastuuhenkilön toimintayksikön työn painopiste tulee olla lähiesimiestyössä ja työyhteisön lähijohtamisessa toimintayksikkötasolla. Lisäksi lähiesimiehen tehtävänä on varmistaa laadukas ja asiakasta kunnioittava toimintakulttuuri yksikössä sekä toimeenpantava omavalvontaa järjestelmällisesti. Valvira katsoo, että tässä tilanteessa, kun toimintaa ollaan siirtämässä takaisin palvelujen tuottajan toiminnaksi, tulee palvelujen tuottajan varmistaa, että vastuuhenkilö voi toimia 100 % hallinnollisissa tehtävissä (lähiesimiestyössä) ainakin siihen saakka, kun toiminta on saatu vakiinnutettua palvelujen tuottajan toimesta. Tämän jälkeenkin palveluntuottajan tulee huolehtia siitä, että yksikön vastuuhenkilöllä on riittävästi aikaa (vähintään 50%) johtamistehtäviinsä asiakkaiden laadukkaan ja turvallisen hoidon varmistamiseksi.

Lääkitysturvallisuus

Saatujen selvitysten perusteella yksikön lääkehoidossa tarkastuksilla havaitut epäkohdat ja puutteet on korjattu. Yksikössä on käytössä päivitetty asianmukainen lääkärin hyväksymä lääkehoitosuunnitelma sekä yksikön työntekijöillä on tarvittavat lääkeluvat lääkehoidon toteuttamiseen. Lisäksi yksikön lääkkeiden säilytykseen ja hävittämiseen liittyvät käytännöt on saatettu asianmukaiseksi. Valvira toteaa, että oikein toteutettu, tehokas, turvallinen ja tarkoituksenmukainen lääkehoito on keskeinen osa sosiaali- ja terveydenhuollon asiakkaan saaman palvelun hyvää laatua. Lääkehoidon toteuttamisesta ei ole säädetty laissa tai asetuksessa lukuun ottamatta lääkkeen määräämistä koskevaa sääntelyä. Sen sijaan sosiaali- ja terveysministeriö on ohjeistanut lääkehoidon toteuttamista oppaassaan ”Turvallinen lääkehoito”, jonka perusteella lupa- ja valvontaviranomaiset vakiintuneen käytännön mukaisesti arvioivat mm. sosiaalihuollon yksiköiden lääkehoidon asianmukaisuutta.

Valvira toteaa, että lääkehoito on aina terveydenhuollon toimintaa, vaikka se tapahtuisi sosiaalihuollon toimintayksikössä. Lääkehoidon toteuttamisen sosiaalihuollon yksikössä tulee perustua toimintayksikössä laadittuun lääkehoitosuunnitelmaan, joka kattaa yksikön lääkehoidon kokonaisuuden suunnittelun ja toteutuksen sekä siinä tapahtuneiden poikkeamien seurannan ja raportoinnin. Lääkehoidon vastuukysymykset tulee myös olla kuvattuna suunnitelmassa. Valvira korostaa, että lääkehoidon suunnittelusta ja organisoinnista vastaa yksikön vastuuhenkilö, lääkehoidosta vastaava lääkäri sekä yksikön lääkehoidosta vastaava terveydenhuollon laillistettu ammattihenkilö.

Valvira toteaa, että yksikön vastuuhenkilön on yhdessä yksikön lääkehoidosta vastaavan sairaanhoitajan kanssa jatkossa varmistettava, että yksikön lääkehoidon osaaminen ja lääkelupakäytännöt ovat asianmukaisia, ja että lääkkeiden käsittely, säilyttäminen ja hävittäminen yksikössä on asianmukaisesti järjestetty. Lisäksi on varmistettava, että jokaisessa työvuorossa on riittävä määrä henkilökuntaa, jonka edellytykset osallistua yksikön lääkehoidon toteuttamiseen on varmistettu.

Lääkäripalveluiden järjestäminen

Saatujen selvitysten perusteella yksikön asiakkaiden lääkäripalvelut järjestää Oulunkaaren kuntayhtymä. Oulunkaari järjestää asiakkaiden vuositarkastukset sekä konsultoinnin ja terveysaseman lääkäripalvelut ovat asiakkaiden käytössä. Päivystysajan lääkäripalvelut tulevat Oulun seudun yhteispäivystyksen kautta. Valvira toteaa, että lääkäripalveluiden järjestäminen vanhustenhuollon palveluasumiseen on kuntien/kuntayhtymien vastuulla. Palvelujen tuottajan ja Oulunkaaren kuntayhtymän tulee sopia asiasta keskinäisin sopimuksin. Lääkäripalveluiden järjestäminen tulee arvioida aina asiakkaiden tarpeiden mukaisesti ja lääkäripalveluiden tulisi olla saatavilla aina, kun asiakas niitä tarvitsee.

Saattohoidon järjestäminen

Saatujen selvitysten perusteella saattohoito pystytään järjestämään yksikön asiakkaille erillisen ohjeen mukaisesti. Ohje mukailee Oulunkaaren kuntayhtymän ikäihmisten tehostetun palveluasumisen palvelusetelin sääntökirjassa määriteltyä saattohoidon prosessikuvausta. Valvira toteaa, että hyvä saattohoito on kaikkien ihmisten perusoikeus ja siihen kuuluu muun muassa kuolevan ihmisen kivun ja kärsimyksen lievittäminen. Hyvä saattohoito edellyttää hoitohenkilöstöltä saattohoidon osaamista sekä työhyvinvoinnin ylläpitoa. Asiakkaan saattohoidon tulee perustua lääkärin tekemään hoitopäätökseen, josta on ennen päätöksen tekemistä keskusteltava asiakkaan itsensä ja/tai hänen läheistensä kanssa. Päätöksen tekemiseksi voi olla syytä järjestää hoitoneuvottelu asiakkaan ja hänen läheistensä kanssa keskeisten hoitoon liittyvien asioiden sopimiseksi.

Valvira toteaa, että yksikön vastuuhenkilön on varmistettava hyvän hoidon ja hoidon edellyttämä riittävä, koulutettu henkilöstö myös saattohoitotilanteissa ottaen huomioon sen, mitä palvelujen tuottaja ja Oulunkaaren kuntayhtymä ovat asiasta keskenään sopineet.

Dnro V/19979/2019

Asiakkaiden itsemääräämisoikeuden toteutumien ja rajoitustoimenpiteiden käyttö

Saatujen selvitysten perusteella palvelujen tuottaja on välittömästi ensimmäisen Pohjois-Suomen aluehallintoviraston ja Valviran 4.2.2019 tekemän tarkastuskäynnin jälkeen lopettanut asiakkaiden ovien lukitsemisen yöaikaan. Lisäksi palvelujen tuottaja on tarkentanut rajoitustoimenpiteitä koskevaa ohjeistustaan. Asiakkaiden rajoittamistoimenpiteiden käyttö perustuu lääkärin tekemään, perusteltuun ja asiakas- ja potilasasiakirjoihin kirjattuun lupaan.

Valvira toteaa, että mahdollisuudesta pakotteiden ja rajoitteiden käyttöön on säädetty yksityiskohtaisesti mielenterveyslaissa, lastensuojelulaissa, päihdehuolto-laissa ja tartuntatautilaissa sekä kehitysvammaisten erityishuollosta annetussa laissa. Sen sijaan vanhusten hoitoa ja hoivaa järjestettäessä ei ole mitään yleisiä säännöksiä tai yleistä oikeutta rajoittaa henkilön itsemääräämisoikeutta, esimerkiksi ovia lukitsemalla. Eduskunnan oikeusasiamies on päätöksessään (213/09) todennut, että vanhuksen itsemääräämisoikeutta rajoittaviin toimenpiteisiin voidaan joutua turvautumaan joko hänen oman terveytensä tai turvallisuutensa taikka toisen henkilön terveyden tai turvallisuuden takaamiseksi. Terveydenhuollon oikeusturvakeskus TEO (nykyisin Valvira) on antanut 10.4.2008 päivätyn ohjeen liikkumista rajoittavien turvavälineiden käytöstä vanhuspotilailla. Ohjeen mukaan vanhuksen omaa turvallisuutta vakavasti uhkaavan vaaran torjumiseksi on potilaan liikkumista voitava rajoittaa hänen tahdostaan riippumatta, mutta vain siinä määrin kuin se kulloinkin on välttämätöntä. Sitä ennen on harkittava, voidaanko käyttää muita soveltuvia turvallisuutta lisääviä menetelmiä. Liikkumisvapautta rajoittavaa hoitopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon rajoituksesta potilaalle koituvat haitat ja hyödyt ja punnittava niitä tasapuolisesti keskenään. Liikkumisvapautta rajoittavien turvavälineiden käytöstä on tehtävä yksilöity asianmukainen hoitopäätös, joka perustuu potilaan turvallisuuden takaamiseen väliaikaisessa tilanteessa, esimerkiksi levottoman vanhuksen kohdalla. Hoitopäätöksen tekemisestä vastaa potilasta hoitava lääkäri. Päätöksestä on keskusteltava potilaan kanssa, tai jos hän ei pysty ottamaan asiaan kantaa, hänen laillisen edustajansa, lähiomaisensa tai läheisensä kanssa.

Valvira toteaa, että yksikön vastuuhenkilön on jatkossa huolehdittava siitä, että mikäli yksikön asiakkaiden liikkumisvapautta on rajoitettava hänen tahdosta riippumattaan, tulee lääkärin tehdä asiasta hoitopäätös edellä todetut seikat huomioiden. Päätöksestä ja rajoitustoimenpiteen käytöstä on tehtävä lain ja asetusten edellyttämät asiakas- ja potilasasiakirjamerkinnot.

Omavalvonta

Saatujen selvitysten perusteella palvelujen tuottaja on aloittanut konsernitasolla omavalvontasuunnitelmien päivistyksen. Yksikön omavalvontasuunnitelma on päivitetty ja toimitettu Valviraan. Valvira toteaa, että omavalvonta perustuu yksikössä toteutettavaan riskinhallintaan, jossa toimintaa arvioidaan laadun ja asiakasturvallisuuden näkökulmasta. Tarkoituksena on ennaltaehkäistä riskien toteutuminen sekä reagoida havaittuihin epäkohtiin tai riskeihin suunnitelmallisesti ja nopeasti. Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen valvonnassa korostuu palveluntuottajien oma vastuu toiminnan asianmukaisuudesta ja tuottamiensa palvelujen laadusta sekä asiakas- ja potilasturvallisuudesta. Valvira toteaa, että yksikön vastuuhenkilön on jatkossa varmistuttava siitä, että yksikössä on ajantasainen ja

Dnro V/19979/2019

asianmukainen omavalvontasuunnitelma, jonka tulee olla osa henkilöstön perehdytystä. Vastuuhenkilön on myös varmistettava, että yksikön toiminnan ja sen laadun omavalvontaa toteutetaan yksikön toiminnassa laaditun suunnitelman mukaisesti.

Asian valmisteluun on asiakkaiden hoitoisuuden arvioinnin osalta osallistunut Valviran ylitarkastaja Marja-Leena Lantto.

Muutoksenhaku Tähän päätökseen ei saa hallintolain (434/2003) 53 d §:n perusteella hakea valittamalla muutosta.

Salassapito Päätös on julkinen

Ratkaistu: 04.12.2019
Ratkaisija: Koukkari Esa
Virka-asema: Johtaja
Esittelijät:
Tiri Mervi, Ylitarkastaja

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu
asiankäsittelyjärjestelmässä.
Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaamosta.

Jakelu Attendo Marian Kartano Oy, toimitusjohtaja ja yksikön vastuhenkilö
Oulunkaaren kuntayhtymä

Tiedoksi Pohjois-Suomen aluehallintovirasto

Lisätiedot Lisätietoja asiassa antaa ylitarkastaja Mervi Tiri, puh. 0295 209 341